AL DOILEA RĂSĂRIT

Arthur C. Clarke

— Uite-i, rosti Eris, ridicându-şi membrele anterioare şi întorcându-se pentru a privi în jos, spre valea cea lungă.

Pentru o clipă, uitase de durere şi de amărăciune, astfel încât până şi Jeryl, a cărei minte era mai acordată cu mintea lui decât cu a oricărei alte fiinţe, de-abia ar fi putut să le detecteze. Exista chiar şi o nuanţă de blândeţe, trăsătură ce reamintea teribil de mult de acel Eris pe care-l cunoscuse în zilele dinaintea Războiului — vechiul Eris, care acum părea îndepărtat şi pierdut, de parcă ar fi zăcut alături de toţi ceilalţi, pe câmpie.

Un talaz întunecat urca prin vale, descriind o mişcare ciudată, ezitantă, făcând pauze neregulate, urmate de zvâcniri bruşte. Avea marginile tivite cu auriul paznicilor atheleni, atât de teribil de puţini în comparaţie cu masa neagră a prizonierilor. Erau însă suficienţi pentru a îndeplini sarcina ce le revenea; trebuiau doar să îndrume fluviul orb pe făgaşul său nesigur. Cu toate acestea, la vederea atâtor mii de duşmani, Jeryl se pomeni tremurând şi, instinctiv, se apropie de tovarăşul ei, blana argintie atingând-o pe cea de aur. Eris nu dădu nici un semn că ar fi înţeles sau măcar că ar fi observat gestul.

Spaima dispăru pe măsură ce Jeryl văzu cât de lent se deplasa valul întunecat. I se spusese la ce să se aştepte, totuşi realitatea era mult mai teribilă decât tot ce-şi imaginase. Odată cu apropierea captivilor, ura şi amărăciunea i se şterseră din minte, fiind înlocuite de compasiune. Nimeni din rasa ei nu mai trebuia să se teamă de hoarda dezorientată şi nătângă ce era călăuzită, prin strâmtoare, în valea pe care n-avea s-o mai părăsească nicicând.

Paznicii nu făceau altceva decât să-i mâne pe prizonieri prin strigăte de încurajare lipsite de noimă, semănând întrucâtva cu vorbele adresate de doici pruncilor prea fragezi pentru a le simţi gândurile. Oricât s-ar fi străduit, Jeryl nu putea desluşi nici urmă de raţiune în vreuna dintre miile de minţi care treceau atât de aproape de ea.

Lucrul acesta îi reaminti, mult mai clar decât orice altceva, de măreţia victoriei... dar şi de cea a înfrângerii. Mintea ei era îndeajuns de sensibilă pentru a detecta primele gânduri temătoare ale copiilor, oscilând la marginea conştiinţei. Duşmanii învinşi nu mai erau nici măcar copii, ci prunci cu trupuri de adulţi.

Acum, puhoiul trecea la doar câţiva metri. Pentru întâia oară, Jeryl îşi dădu seama cât de mari erau mithranenii în comparaţie cu neamul ei şi cât de minunat sclipea lumina sorilor gemeni pe mătasea întunecată a corpurilor lor. La un moment dat, un specimen magnific, ridicându-se cu un cap deasupra iui Eris, se desprinse din rând şi veni greoi către ei, oprindu-se la câţiva paşi. Apoi se ghemui precum un copil pierdut şi înspăimântat şi începu să-şi mişte şovăielnic capul superb dintr-o parte în alta, căutând parcă ceva, fără să ştie exact ce anume. Pentru o clipă, ochii mari şi goi poposiră pe chipul lui Jeryl. Ea ştia că pentru mithraneni era la fel de frumoasă ca şi pentru propria-i rasă — numai că trăsăturile inexpresive nu dezvăluiră nici un licăr de emoţie şi nici capul nu-şi încetă permanenta mişcare întrebătoare, lipsită de ţintă. În scurt timp, apăru un paznic nervos, ce împinse prizonierul înapoi printre tovarăşii lui.

— Hai să plecăm! se rugă Jeryl. Nu mai vreau să văd. De ce m-ai adus aici?

Ultimul gând fusese încărcat de reproş.

Eris porni să urce pantele ierboase în salturi uriaşe, pe care ea nici măcar nu spera să le imite, dar în timp ce se mişca, mintea lui îi răspunse. Gândurile continuau să-i fie blânde, deşi durerea dinapoia lor era prea intensă pentru a putea fi tăinuită.

— Vreau ca toţi, chiar şi tu, să vadă ce a trebuit să facem pentru a câştiga Războiul. Atunci poate că nu va mai exista aşa ceva, cât timp vom trăi.

O aştepta pe coama dealului, netulburat de violenţa nebunească a ascensiunii sale. Valul de prizonieri se găsea acum mult prea jos ca să poată fi distinse amănuntele înaintării chinuitoare. Jeryl se opri alături de el şi începu să pască vegetaţia firavă. Treptat, îşi revenea din şoc.

— Ce se va întâmpla cu ei? întrebă brusc, încă urmărită de amintirea superbului gigant lipsit de minte ce începea o captivitate pe care n-avea s-o înţeleagă niciodată.

— Pot fi învăţaţi să se hrănească, spuse Eris. Hrana din vale le ajunge pentru o jumătate de an, după care îi vom mâna mai departe. O să fie împovărător pentru resursele noastre, dar avem o obligaţie morală, ce a fost consemnată drept clauză în tratatul de pace.

— Nu pot fi vindecaţi niciodată?

— Nu. Minţile lor au fost complet distruse. Aşa vor rămâne până la moarte.

Urmă o tăcere prelungă. Jeryl îşi lăsă privirea să rătăcească peste colinele ce unduiau lin până la ţărmul oceanului. Între ele rămâneau spaţii goale, prin care putea întrezări îndepărtata linie albastră ce marca oceanul, apa misterioasă şi de netrecut. Azurul acesteia urma în curând să se întunece fiindcă soarele orbitor de alb apunea şi în scurt timp avea să rămână doar discul roşu, de sute de ori mai mare, însă luminând mult mai puţin decât tovarăşul său.

— Cred că n-am avut de ales, zise în cele din urmă Jeryl.

Vorbea mai degrabă pentru sine, totuşi lăsă destule gânduri să-i scape pentru a fi auzite de Eris.

— I-ai văzut, replică el scurt. Erau mai mari şi mai puternici decât noi. Chiar dacă-i depăşeam ca număr, ne-am fi aflat în impas — în cele din urmă, cred că ne-ar fi înfrânt. Procedând aşa cum am făcut, am salvat câteva mii de la moarte... sau de mutilare.

Tonul amar îi revenise şi Jeryl nu îndrăzni să-l privească. Îşi ecranase adâncurile minţii, dar ea ştia că gândurile lui se învârteau în jurul ciotului de fildeş de pe frunte. Cu excepţia părţii finale, în Război se întrebuinţaseră doar două tipuri de arme: copitele tăioase ca lamele ale micuţelor şi aproape inutilelor membre anterioare şi coarnele de unicorni. Eris n-avea să mai poată lupta niciodată cu una dintre aceste arme, şi din pierderea aceea izvora o mare parte a durităţii posace care, uneori, îl făcea să-i rănească chiar şi pe cei ce-l iubeau.

Eris îşi fixase o întâlnire aici, deşi Jeryl nu avea habar despre cine putea fi vorba. Ştia prea bine că nu trebuia să-l tulbure când era mohorât, aşa că rămase tăcută lângă el, umbrele lor contopindu-se şi alungindu-se hăt departe, pe coama dealului.

Jeryl şi Eris proveneau dintr-o rasă care, în cadrul loteriei Naturii, fusese mai norocoasă decât altele, fiind lipsită totuşi de

una dintre cele mai importante trăsături. Aveau corpuri şi minţi puternice şi trăiau pe o planetă temperată şi fertilă. Conform criteriilor umane, arătau ciudat, fără să fie respingători. Trupurile lor zvelte, acoperite cu blană, se îngustau spre partea posterioară, terminându-se cu un singur membru, uriaş, cu care se puteau deplasa prin salturi lungi de zece metri. Cele două membre anterioare erau mult mai mici, slujind doar pentru sprijin şi echilibru. Se încheiau prin copite ascuţite ce puteau fi ucigaşe în luptă, dar nu aveau altă utilitate.

Atât athelenii, cât şi rudele lor, mithranenii, posedau puteri mintale ce le permiseseră să dezvolte o matematică şi o filozofie extrem de avansate; cu toate acestea, nu aveau absolut nici un control asupra lumii fizice. Locuinţele, uneltele, îmbrăcămintea — mai exact toate obiectele materiale — le erau complet necunoscute. Pentru rasele care posedau mâini, tentacule sau alte mijloace de manipulare, cultura lor ar fi părut incredibil de limitată; graţie însă adaptabilităţii minţii şi puterii banalităţilor, ei îşi dădeau seama rareori de acest handicap şi nu-şi puteau imagina alt mod de viaţă. Era firesc să rătăcească în turme mari pe câmpiile mănoase, oprindu-se în locurile cu hrană abundentă şi să plece mai departe după ce nu mai rămânea nimic. Traiul nomad le oferise îndeajuns timp pentru filozofie şi unele arte. Deocamdată, puterile telepatice nu ajunseseră să-i lipsească de exprimarea prin viu grai; totodată, ei dezvoltaseră o muzică vocală complexă şi o coregrafie şi mai rafinată. Mândria lor cea mai mare o constituia însă domeniul gândirii: vreme de mii de generaţii, îşi trimiseseră minţile să rătăcească prin infinităţile ceţoase ale metafizicii. Despre fizică, sau despre alte ştiinţe materiale, ei nu ştiau nimic... acestea nici măcar nu existau pentru ei.

— Vine cineva, zise brusc Jeryl. Cine-i?

Eris nu se sinchisi să se uite, dar în răspunsul lui se simţi o undă de încordare:

— Aretenon. I-am acceptat invitaţia de a ne întâlni aici.

— Mă bucur. Cândva, aţi fost prieteni foarte buni... cearta voastră m-a afectat.

Eris râcâi solul cu copita, aşa cum făcea atunci când era stânjenit ori neliniştit.

— Mi-am pierdut cumpătul când m-a părăsit în timpul celei de-a cincea bătălii a Câmpiei. Desigur, pe atunci nu ştiam de ce trebuia să plece.

Ochii lui Jeryl se dilatară brusc de uimire şi înţelegere.

— Vrei să zici... că a avut o legătură cu Nebunia şi cu felul cum s-a sfârşit Războiul?

— Da. Foarte puţini cunoşteau mai multe lucruri despre minte decât el. Nu ştiu care i-a fost rolul, dar trebuie să fi fost unul important. Nu cred însă că ne va spune vreodată totul...

Aflat încă la o distanţă considerabilă, Areteron urca dealul în zig-zag, prin salturi mari. În scurt timp, ajunse lângă cei doi şi, instinctiv, îşi plecă fruntea pentru a atinge cornul lui Eris, în gestul universal al salutului. Se opri apoi, teribil de stânjenit — şi urmă o pauză stingheritoare, până ce Jeryl îl salvă cu câteva remarci convenţionale.

Când Eris vorbi, Jeryl simţi cu uşurare plăcerea evidentă pe care el o încerca la revederea prietenului său, prima de la despărţirea lor furtunoasă în toiul Războiului. Ultima ei întâlnire cu Aretenon se petrecuse şi mai de mult, de aceea fu surprinsă să vadă cât de mult se schimbase. Era considerabil mai tânăr decât Eris... Însă nimeni n-ar fi ghicit-o acum. Pe alocuri, blana lui, cândva aurie, se întunecase odată cu vârsta şi, într-o scânteiere a vechiului său umor, Eris observă că în curând nimeni n-avea să-l mai poată deosebi de un mithranean.

Aretenon surâse.

— Aşa ceva mi-ar fi fost de folos în ultimele săptămâni. Tocmai le-am străbătut ţara, ajutând la strângerea Rătăcitorilor. Noi nu eram foarte populari, după cum poate vă închipuiţi. Dacă ar fi ştiut cine sunt, probabil că nu m-aş mai fi întors viu... În ciuda armistiţiului.

— Nu-i aşa că n-ai fost tu principalul responsabil pentru Nebunie? întrebă Jeryl, incapabilă să-şi înfrâneze curiozitatea.

Pentru o clipă, avu senzaţia că în jurul minţii lui Aretenon se ridicară nişte pâcle groase, protectoare, ascunzându-i toate gân-durile de lumea exterioară. După aceea, răspunsul sosi, dar, fapt straniu, părând înăbuşit, transmis de la o depărtare neobişnuită în contactul telepatic.

— Nu, n-am fost eu conducătorul. Dar între mine şi... el n-au existat decât alţii doi.

— Fireşte, interveni Eris nerăbdător, eu sunt un simplu ostaş şi nu înţeleg toate lucrurile acestea. Totuşi, mi-ar face plăcere să ştiu cum anume aţi făcut-o. Evident, nici Jeryl şi nici eu n-am spune nimănui cele aflate.

Din nou, acelaşi văl se lăsă peste gândurile lui Aretenon, apoi se ridică extrem de puţin.

— Nu sunt prea multe lucrurile pe care am voie să vi le destăinui. După cum ştii, Eris, am fost dintotdeauna interesat de minte şi de felul cum lucrează ea. Mai ţii minte jocurile noastre din copilărie, când încercam să-ţi descopăr gândurile, iar tu te străduiai să mă opreşti? Şi cum, uneori, te făceam să acţionezi împotriva voinţei tale?

— Continui să cred, ripostă celălalt, că n-ai fi putut face asta unui străin şi că, în realitate, eu cooperam în mod inconştient.

— Era adevărat atunci… dar situaţia s-a schimbat. Dovada se află acolo jos, în vale.

Arătă spre ultimii mithraneni mânaţi de paznici. Valul întunecat aproape trecuse şi în curând intrarea văii urma să fie închisă.

— Pe măsură ce am crescut, continuă Aretenon, am petrecut tot mai mult timp examinând căile minţii şi încercând să descopăr de ce unii dintre noi ne pot cunoaşte atât de uşor gândurile, în vreme ce alţii n-o pot face niciodată, fiind nevoiţi să rămână de-a pururi izolaţi şi singuri, condamnaţi la o comunicare prin sunete sau gesturi. Şi m-au mai fascinat acele puţine minţi care sunt în totalitate rătăcite, astfel încât posesorii lor par mai prejos decât nişte copii.

Începerea Războiului m-a silit să-mi abandonez studiile. Apoi, după cum ştii, am fost chemat pe neaşteptate în timpul celei de-a cincea bătălii. Nici chiar acum nu ştiu cu certitudine cine a fost responsabil pentru asta. M-au dus într-un loc situat la mare depărtare de aici, unde am găsit un grup mic de gânditori, în majoritate cunoscuţi mie.

Planul era simplu… şi în acelaşi timp teribil. Încă de la începuturile rasei noastre, se ştia că două sau trei minţi legate laolaltă puteau fi folosite pentru a controla altă minte, dacă aceea era de acord, în felul în care eu obişnuiam să te manipulez odinioară. Din cele mai vechi timpuri, această putere

s-a folosit în scopuri terapeutice. Acum am stabilit s-o utilizăm pentru a distruge...

Existau însă două dificultăţi principale. Una era legată de acea ciudată limitare a puterilor noastre telepatice normale — faptul că, exceptând cazuri izolate, putem contacta la distanţă doar pe cineva cunoscut, comunicarea cu străinii având loc numai în prezenţa lor.

A doua problemă, şi cea mai dificilă, se referea la necesitatea comasării mai multor minţi. Până atunci, niciodată nu putuseră fi cuplate mai mult de două sau trei. Modul în care am reuşit constituie principalul nostru secret — ca întotdeauna, după ce s-a realizat, pare un lucru extrem de uşor; iar după ce am început, a fost mai simplu decât ne aşteptaserăm. Două minţi înseamnă mai mult decât dublarea capacităţii uneia singure, iar trei întrec cu mult triplarea uneia.

Relaţia matematică exactă este interesantă... Ştii cât de rapid creşte numărul de posibilităţi în care poate fi aranjat un grup de obiecte odată cu creşterea mărimii grupului? Ei bine, în acest caz exista o relaţie similară.

Astfel, în cele din urmă, am obţinut Mintea Compusă. La început, era instabilă şi o puteam menţine doar câteva secunde. Ea necesita o încordare extraordinară a resurselor noastre mintale — chiar şi acum, o putem păstra numai timp de... În tot cazul, suficient.

Desigur, toate experimentele s-au desfăşurat în cel mai desăvârşit secret. Dacă noi puteam face asta, atunci şi mithranenii erau capabili de aşa ceva, fiindcă minţile lor sunt la fel de bune ca ale noastre. Capturaserăm o serie de prizonieri dintre ei şi i-am utilizat în experienţe.

Pentru o clipă, vălul ce ascundea gândurile intime ale lui Aretenon păru să tremure şi să se destrame, apoi acesta îşi recăpătă controlul de sine.

— Aceea a fost partea cea mai neplăcută. Era destul de rău să trimiţi nebunia într-un tărâm îndepărtat, însă infinit mai teribil atunci când zăreai cu propriii ochi efectele faptelor tale.

După ce ne-am perfecţionat tehnica, am făcut primul test la mare depărtare. Victima noastră era cineva pe care unul dintre prizonieri — a cărui minte o stăpâneam — îl cunoştea atât de bine încât îl puteam identifica în mod complet, şi astfel distanţa

nu mai reprezenta o problemă. Experimentul a fost încununat de succes şi nimeni nu ne-a suspectat implicarea.

Nu l-am mai repetat până când n-am fost siguri că atacul nostru avea să fie atât de copleşitor încât urma să pună capăt Războiului. Utilizând minţile prizonierilor, am identificat cam douăzeci de mithraneni, prietenii şi rudele acestora, mergând până la ultimul detaliu, astfel încât îi puteam distruge cu uşurinţă. Pe măsură ce minţile lor au căzut sub atacurile noastre, ele ne-au oferit amănunte despre altele, şi astfel puterea ne-a sporit. Am fi putut realiza distrugeri mult mai mari, însă nu ne-am atins decât de masculi.

— Să fi fost acesta un lucru atât de milostiv? întrebă cu amărăciune Jeryl.

— Poate că nu, dar trebuie neapărat amintit în favoarea noastră. Ne-am oprit de îndată ce duşmanii au solicitat pace şi, întrucât doar noi ştiam ce se petrecuse, ne-am dus în ţara lor pentru a limita, în măsura posibilităţilor, dezastrul produs. De altfel, acesta n-a fost prea mare...

Se lăsă o tăcere prelungă. Valea era pustie acum, iar soarele alb apusese. Un vânt rece sufla peste dealuri, trecând mai departe, fără a putea fi urmat de nimeni, peste oceanul inaccesibil.

Apoi Eris vorbi, gândurile sale aproape şoptind în mintea lui Aretenon:

— N-ai venit doar ca să-mi povesteşti toate astea, nu-i aşa? Mai e şi altceva.

Nu fusese o întrebare, ci o afirmaţie.

— Da, încuviinţă Aretenon, îţi aduc un mesaj — unul care te va surprinde destul de mult. Este din partea lui Therodimus.

— Therodimus! Crezusem...

— Crezuseşi că e mort, sau şi mai rău: trădător. Nu este nici una, nici alta, deşi în ultimii douăzeci de ani a trăit în teritoriul duşmanilor. Mithranenii l-au tratat la fel ca noi şi i-au oferit tot ceea ce avea nevoie. I-au recunoscut capacităţile minţii — mai mult, chiar pe durata Războiului, nimeni nu s-a atins de el. Acum doreşte să te revadă.

Indiferent ce ar fi simţit Eris la auzul veştilor despre vechiul său profesor, el nu-şi trădă în nici un fel sentimentele. Poate că-şi reamintea de anii tinereţii, când Therodimus jucase, în modelarea minţii sale, un rol mai mare decât orice alt individ.

Gândurile îi erau însă ferecate înaintea lui Aretenon, şi chiar a lui Jeryl.

— Ce a făcut în tot acest timp? întrebă el în cele din urmă. Şi de ce doreşte să mă vadă acum?

— Este o poveste lungă şi complicată, zise Aretenon. Trebuie să-ţi mărturisesc însă că Therodimus a făcut o descoperire aproape la fel de remarcabilă ca a noastră... ba chiar s-ar putea să aibă consecinţe mai importante.

— Descoperire? Ce fel de descoperire?

Aretenon nu răspunse imediat, ci privi gânditor în lungul văii. Paznicii reveneau; numai câţiva aveau să rămână, ca să se ocupe de eventualii prizonieri rătăciţi.

— Eris, începu el, tu cunoşti istoria noastră în aceeaşi măsură ca mine. Considerăm că pentru a ajunge la actualul nivel de dezvoltare a fost necesar cam un milion de generaţii... iar asta-i o durată uriaşă de timp! Aproape tot progresul pe care l-am înregistrat s-a datorat puterilor noastre telepatice. Fără ele, ne-am deosebi prea puţin de celelalte animale, care au atâtea asemănări, de neînţeles, cu noi. Suntem foarte mândri de filozofia şi matematica pe care le-am inventat, de muzică şi dans... Şi totuşi, te-ai gândit vreodată că s-ar putea să existe şi alte direcţii de dezvoltare culturală la care nici măcar n-am visat? Că în univers s-ar putea să existe şi alte forţe decât cele mintale?

— Nu înţeleg ce vrei să spui, replică Eris.

— Este greu de explicat şi nici nu voi încerca s-o fac. Nu vreau decât să-ţi spun următoarele: îţi poţi da seama cât de jalnic este controlul pe care-l exercităm asupra lumii exterioare şi cât de inutile sunt în realitate membrele noastre? Nu... nu poţi, fiindcă n-ai văzut lucrurile văzute de mine. Poate însă asta te va face să pricepi.

Configuraţia gândurilor lui Aretenon se modulă brusc într-o cheie minoră.

— Îmi amintesc cum, odată, am dat peste un mal acoperit de flori minunate dar ciudat alcătuite. Am dorit să văd cum erau în interior, aşa că am căutat să desfac una, ţinând-o între copite şi trăgând de ea cu dinţii. M-am străduit din nou şi din nou... însă n-am izbutit. În cele din urmă, pe jumătate înnebunit de furie, am călcat în picioare florile acelea, amestecându-le cu ţărâna.

Jeryl putea simţi nedumerirea din mintea lui Eris, dar îşi dădea seama că acesta era interesat şi doritor să afle mai multe.

— Am încercat şi eu asemenea sentimente, încuviinţă Eris. Dar ce putem face? Şi, la urma urmelor, este cu adevărat important? În acest univers există multe lucruri bune care nu sunt tocmai aşa cum le-am dori noi.

Aretenon zâmbi.

— Adevărat. Totuşi, Therodimus a găsit o cale de a modifica situaţia. Vrei să vii şi să te întâlneşti cu el?

— Trebuie să fie o călătorie lungă...

— E cam douăzeci de zile distanţă, şi va fi nevoie să trecem un râu.

Jeryl îl simţi pe Eris cutremurându-se. Athelenii detestau apa din simplul şi decisivul motiv că aveau oasele prea grele pentru a înota — de aceea, se înecau imediat.

— Locuieşte în teritoriul duşman... iar mithranenii nu vor fi încântaţi de prezenţa mea...

— Ba te respectă. Faptul de a te duce acolo poate fi chiar o idee foarte bună... un gest de prietenie.

— Dar e nevoie de mine aici!

— Îţi dau cuvântul meu că nici una dintre activităţile tale de aici nu-i atât de importantă ca mesajul pe care Therodimus îl are pentru tine... şi pentru întreaga lume.

Eris îşi ascunse gândurile câteva clipe, apoi le descoperi scurt:

— O să meditez la propunerea ta.

***

În mod surprinzător, Aretenon vorbi foarte puţin în numeroasele zile ale călătoriei. La răstimpuri, Eris îi testa protecţiile mintale prin atacuri lansate pe jumătate în joacă, respinse întotdeauna cu o măiestrie lipsită de efort. Nu mai adăugase nimic despre arma ce decisese soarta Războiului, însă Eris ştia că aceia care o inventaseră nu s-au împrăştiat, continuând să stea ascunşi în locul lor secret. Refuzând să discute despre trecut, Aretenon pomenea adeseori despre viitor, cu precipitarea unuia care contribuise la modelarea lui şi nu era sigur dacă procedase bine. Precum mulţi alţii din neamul său,

era obsedat de ceea ce făcuse, iar uneori sentimentul de vinovăţie îl copleşea. Uneori, spunea lucruri ce-l nedumereau pentru moment pe Eris, dar pe care urma să şi le amintească tot mai limpede în anii următori.

— Am ajuns la un punct de cotitură al istoriei, Eris. În curând, puterile descoperite de noi vor fi la îndemâna mithranenilor, iar un alt război va însemna distrugerea ambelor popoare. Toată viaţa am muncit pentru a ne spori cunoştinţele în privinţa minţii, însă acum mă întreb dacă nu cumva am oferit lumii ceva prea puternic şi periculos. Oricum, este prea târziu să dăm înapoi; mai devreme sau mai târziu, societatea noastră trebuia să ajungă în acest punct şi să descopere ceea ce am aflat noi.

Dilema este teribilă... iar soluţia unică. Nu putem da înapoi, iar dacă vom continua să mergem pe acelaşi drum, s-ar putea să ne aştepte dezastrul. Aşadar, e necesar să schimbăm însăşi natura civilizaţiei noastre şi s-o rupem complet cu tradiţia milionului de generaţii anterioare. Nu-ţi poţi imagina cum se poate reuşi asta -nici eu n-am putut, până nu l-am întâlnit pe Therodimus, care mi-a povestit visul lui.

Mintea este un lucru minunat, Eris, totuşi, luată în sine, ea este neajutorată în cadrul universului material. Acum ştim cum să ne multiplicăm puterea creierelor cu un factor enorm. Poate că vom izbuti să rezolvăm marile probleme ale matematicii, care ne dau bătăi de cap de atâta amar de vreme. Totuşi, nici minţile noastre individuale şi nici Mintea Compusă nu pot schimba câtuşi de puţin o realitate care, de-a lungul istoriei, a generat conflictele dintre noi şi mithraneni: resursele de hrană sunt limitate, în schimb numărul nostru sporeşte.

Jeryl îi asculta, însă participa prea puţin la dezbaterile lor. Majoritatea discuţiilor se desfăşurau în timp ce păşteau, deoarece, ca toate rumegătoarele active, trebuiau să petreacă o parte considerabilă a fiecărei zile în căutarea hranei. Din fericire, ţinutul prin care treceau era mănos; de altfel, fertilitatea sa constituise chiar una dintre cauzele Războiului. Jeryl se bucura să vadă că Eris îşi regăsea vechea stare de spirit. Sentimentul de amărăciune şi frustrare ce-i stăpânise mintea vreme de atâtea luni nu se risipise, dar nu mai era omniprezent, ca înainte.

În cea de-a douăzeci şi doua zi a călătoriei, părăsiseră şesurile deschise. Mult timp, merseseră prin teritoriul mithranean, însă puţinii foşti inamici pe care-i întâlniseră fuseseră mai degrabă curioşi decât ostili. Acum se apropiau de sfârşitul ţinuturilor acoperite de iarbă, înaintea lor întinzând-se pădurile bântuite de spaime străvechi.

— În regiunea aceasta trăieşte un singur animal carnivor, îi linişti Aretenon, iar acesta nu va avea curajul să atace un grup ca al nostru. După o zi şi o noapte, vom ieşi dintre copaci.

— O noapte... În codru! icni Jeryl, pe jumătate încremenită de groază.

În mod vădit, Aretenon era puţin stânjenit.

— N-am vrut să vă spun până acum, se scuză el, dar realmente nu-i nici o primejdie. Am parcurs de mai multe ori drumul acesta, singur. La urma urmelor, toţi marii carnasieri ai trecutului au pierit... În plus, nu va fi beznă absolută, nici chiar sub copaci. Soarele roşu nu va apune.

Jeryl continua să tremure încetişor. Provenea dintr-o rasă care, vreme de mii de generaţii, trăise pe câmpiile deschise şi pe dealurile înalte, bizuindu-se pe viteză atunci când se punea problema de a scăpa din faţa pericolului. Gândul intrării în pădure, şi încă pe durata slabei lumini crepusculare a astrului roşu, o copleşea de teamă. Pe lângă aceasta, dintre ei, numai Aretenon deţinea un corn apt de luptă, deşi nu era nici atât de lung, nici atât de ascuţit cât fusese cel al lui Eris.

Femela nu-şi alungă neliniştea nici după ce ziua se scurse lipsită de incidente. Singurele animale pe care le zăriră erau creaturi micuţe, cu cozi lungi, ce goneau în sus şi în jos pe trunchiurile arborilor cu o viteză uimitoare, bolborosind furioase la trecerea intruşilor. Era amuzant să le priveşti, dar Jeryl nu credea că pădurea urma să fie la fel de distractivă peste noapte.

Temerile ei nu fuseseră defel neîntemeiate. Când soarele alb şi puternic coborî sub nivelul ramurilor, iar urmele stacojii ale uriaşului soare roşu se întinseră pretutindeni, i se păru că peste lume pogorâse o schimbare. O linişte bruscă se lăsă deasupra pădurii... o linişte sfâşiată pe neaşteptate de un tânguit îndepărtat, ce atrase instinctiv atenţia călătorilor, minţile lor declanşând semnale ancestrale de alarmă.

— Ce-a fost asta? murmură Jeryl.

Aretenon răsufla mai repede, totuşi răspunse păstrându-şi calmul:

— Nu contează. Era departe. Nu ştiu ce ar putea fi.

Jeryl îşi dădu seama că minţise.

Făcură de planton pe rând şi noaptea cea lungă se scurse încetişor. Din timp în timp, Jeryl se trezea din visele ei agitate, dând ochii cu realitatea de coşmar a copacilor stranii, deformaţi, strânşi ameninţător în jur. Odată, în timpul schimbului ei, auzi zgomotul făcut de o fiară masivă mergând prin pădure, hăt departe, însă aceasta nu se apropie şi ea nu-i trezi pe ceilalţi. În cele din urmă, mult dorita sclipire a soarelui alb prinse să inunde cerul şi ziua reapăru.

"Probabil că Aretenon era mai uşurat decât lasă să se vadă", gândi Jeryl. Se comporta aproape ca un băieţandru, zbenguindu-se în razele matinale ale soarelui şi rupând ocazional câte un smoc de frunze de pe ramuri.

— De acum, mai avem doar o jumătate de zi de mers, anunţă el voios. Până la amiază vom ieşi din pădure.

În gândurile sale exista o tonalitate şireată, care o deruta pe Jeryl. Evident, Aretenon le mai ascundea ceva şi Jeryl se întrebă ce alte obstacole urmau să mai depăşească. Află adevărul la amiază, când drumul le fu barat de un râu mare, care curgea lent, ca şi cum n-ar fi fost dornic să se ducă la întâlnirea cu oceanul.

Eris îl privi nemulţumit, examinându-l cu ochi de expert.

— E prea adânc pentru a-l traversa aici. Va fi nevoie să mergem mult în amonte până să găsim un vad.

— Dimpotrivă, surâse încântat Aretenon, vom merge în aval.

Tovarăşii săi îl priviră surprinşi.

— Ai înnebunit?! strigă Eris.

— Veţi vedea în curând. Nu-i mult de mers... aţi străbătut atâta cale încât aţi putea avea încredere în mine pentru restul drumului.

Treptat, râul se lăţea şi se adâncea. Eris ştia că, uneori, puteai avea norocul să descoperi un copac prăbuşit peste o apă, astfel încât s-o traversezi păşind pe trunchiul respectiv... deşi era destul de riscant. Însă râul acesta avea lăţimea mai multor copaci puşi cap la cap şi nu lăsa impresia că urma să se îngusteze.

— Aproape că am ajuns, îi anunţă Aretenon în cele din urmă. Recunosc locurile. Dintr-o clipă în alta, cineva trebuie să apară din pădurea aceea.

Arătă cu cornul spre copacii de pe malul opus, şi chiar atunci se iviră trei siluete, îndreptându-se către apă: doi atheleni şi un mithranean.

Atentă la străini şi întrebându-se ce intenţionau să facă, Jeryl nu băgă în seamă arborele uriaş de care se apropiaseră. De aceea, atunci când stupefacţia lui Eris explodă aidoma unui tunet în adâncurile minţii ei, pentru o clipă fu prea derutată ca să-i priceapă motivul. Apoi se răsuci către copac şi observă ceea ce ar fi trebuit să vadă de la început.

Pentru unele minţi şi unele civilizaţii, puţine lucruri ar fi fost mai fireşti sau mai banale decât o funie groasă legată în jurul unui copac şi întinzându-se prin apa râului până la alt arbore de pe ţărmul opus. Cu toate acestea, imaginea respectivă îi copleşi pe Jeryl şi Eris cu teroarea necunoscutului şi, pentru un moment, femela crezu că un şarpe gigantic ieşea de sub unde. După aceea, îşi dădu seama că nu era viu, totuşi spaima n-o părăsi. Până atunci nu mai văzuse un obiect nenatural.

— Nu-ţi face griji în legătură cu ce este, sau cum a ajuns aici, o sfătui Aretenon. Te va purta dincolo şi deocamdată asta e tot ceea ce contează. Uite... vine cineva!

Una dintre siluetele de pe celălalt mal intrase în apă şi înainta, deplasându-şi membrele anterioare pe frânghie. Pe măsură ce se apropia — era o femelă mithraneană — reieşea clar faptul că purta înfăşurată altă frânghie, mai subţire, în partea superioară a trupului.

Cu o dibăcie ce dovedea o practică îndelungată, necunoscuta străbătu râul ţinându-se de funia plutitoare şi ieşi pe mal, cu apa şiroindu-i pe trup. Părea să-l cunoască pe Aretenon, însă Jeryl nu le putu intercepta gândurile.

— Eu pot trece dincolo fără nici un ajutor, spuse Aretenon, dar vă voi demonstra modul cel mai simplu de traversare.

Îşi petrecu a doua frânghie peste umeri şi intră în râu, încrucişându-şi membrele anterioare peste cablul fix. După o clipă, era tras cu viteză de cei doi atheleni de pe ţărmul opus, iar după câteva minute de îngrijorare, Eris şi Jeryl îl urmară.

Nu era tipul de punte la care te-ai fi aşteptat din partea unor fiinţe ce ar fi putut rezolva cu uşurinţă calculele

matematice implicate în construirea unui pod suspendat din beton armat, dacă posibilitatea unui astfel de obiect le-ar fi trecut vreodată prin minte. Îşi îndeplinea însă perfect rolul şi, odată ce fusese construit, putea fi utilizat oricând.

Odată ce fusese construit. Dar... cine-l construise?

După ce ghidul lor, şiroind de apă, sosi din nou lângă ei, Aretenon îşi avertiză prietenii:

— Mă tem că veţi avea multe şocuri pe durata şederii aici. Veţi vedea unele lucruri foarte ciudate, însă când le veţi înţelege, vor înceta să vă nedumerească. Ba chiar, în scurtă vreme, vi se vor părea absolut fireşti.

Unul dintre necunoscuţi, ce nu permitea ca gândurile să-i fie interceptate nici de Eris, nici de Jeryl, îi transmise un mesaj.

— Therodimus ne aşteaptă, continuă Aretenon. Este nerăbdător să te vadă.

— Am încercat să-l contactez, se plânse Eris, dar n-am izbutit.

Aretenon păru uşor tulburat.

— Vei constata că s-a schimbat, zise el. La urma urmelor, nu v-aţi văzut de mulţi ani. Este posibil să nu reuşiţi de la început un contact complet.

Drumul pe care porniră şerpuia prin pădure, iar la răstimpuri, poteci neaşteptat de înguste se ramificau în diferite direcţii. Probabil că Therodimus se schimbase într-adevăr tare mult, gândi Eris, dacă alesese să trăiască printre copaci. Brusc, drumeagul se deschise într-o poiană largă, semicirculară, despărţită în două de o stâncă albă, nu prea înaltă. La baza stâncii existau câteva găuri întunecate de diferite mărimi — în mod evident, grote.

Ar fi fost pentru prima dată când Eris şi Jeryl ar fi intrat într-o grotă — nici unul dintre ei nu era nerăbdător să încerce noua experienţă. De aceea, se simţiră uşuraţi când Aretenon le spuse să aştepte în faţa unei deschizături, apoi avansă singur spre ciudata lumină gălbuie care sclipea în adânc. După câteva clipe, în mintea lui Eris porniră să pulseze amintiri neclare şi el ştiu că se apropia vechiul său dascăl, chiar dacă nu-i mai putea pătrunde gândurile.

Ceva se mişcă în penumbră, apoi Therodimus ieşi sub razele sorilor. La vederea sa, Jeryl scoase un ţipăt şi-şi îngropă capul în coama lui Eris, dar acesta rămase nemişcat, deşi

tremura aşa cum nu i se întâmplase nici măcar înaintea unei bătălii. Therodimus radia o măreţie pe care nimeni din rasa lor n-o cunoscuse niciodată, în jurul gâtului îi atârna un şirag de obiecte scânteietoare, reflectând în mii de culori lumina sorilor, iar trupul îi era acoperit cu un material gros şi multicolor, care foşnea uşor atunci când păşea. Cornul său nu mai avea galbenul fildeşului: o magie necunoscută i-l schimbase în cel mai minunat purpuriu văzut vreodată de Jeryl.

Therodimus rămase nemişcat o clipă, savurând din plin uimirea celor doi. Apoi râsul său bogat le răsună în minţi, şi el se cabră pe membrul posterior. Veşmântul colorat îi căzu pe sol, iar la o smucire din cap, colanul scânteietor se proiectă într-un colţ al peşterii, precum un curcubeu. Doar cornul purpuriu rămase neschimbat.

Lui Eris i se păru că stătea pe marginea unei prăpăstii uriaşe, în vreme ce Therodimus îl chema de pe versantul opus. Gândurile lor se străduiau să formeze o punte, însă nu erau în stare să stabilească un contact. Între ei se întindea hăul unei jumătăţi de viaţă şi al multor bătălii, al nenumăratelor experienţe individuale neîmpărtăşite: anii petrecuţi de Therodimus în acest ţinut straniu, împerecherea lui Eris cu Jeryl şi amintirea copiilor pierduţi. Deşi stăteau faţă în faţă, la o depărtare de numai un metru, gândurile lor nu se mai puteau întâlni.

Apoi, Aretenon, folosind toată puterea şi autoritatea inegalabilului său talent, acţionă asupra minţii lui Eris într-un fel pe care acesta nu reuşi niciodată să şi-l amintească. Ştiu doar că avusese impresia că anii se scurseseră îndărăt, că era din nou elevul nerăbdător şi dornic de învăţătură... şi că putea vorbi iarăşi cu Therodimus.

***

Era ciudat să dormi sub pământ, totuşi mai puţin neplăcut decât să-ţi petreci noaptea printre grozăviile neştiute ale pădurii. Privind urmele purpurii ce se întunecau dincolo de intrarea peşterii, Jeryl încercă să-şi adune gândurile împrăştiate. Înţelesese doar o mică parte a conversaţiei dintre Eris şi Therodimus, însă ştia că se petrecea ceva incredibil. Dovezile oferite de propriii ei ochi erau suficiente pentru a demonstra

asta: astăzi văzuse lucruri pentru care în graiul ei nu existau cuvinte.

De asemenea, auzise zgomote necunoscute. Trecând pe lângă intrarea unei grote, distinsese dinăuntru un "zumzet" ritmic, ce nu aducea cu nici unul din sunetele scoase de vreun animal cunoscut. Acesta continuase la acelaşi nivel, fără să se oprească, atât cât îl putuse auzi, şi nici acum, ritmul lui lipsit de grabă nu-i părăsise mintea. Avea impresia că şi Aretenon îl remarcase, deşi fără surprindere; nu însă şi Eris, care fusese prea absorbit de discuţia cu Therodimus.

Bătrânul filozof le spusese foarte puţine; după cum precizase chiar el, prefera să le prezinte domeniul său, după ce aveau să se odihnească peste noapte. Aproape în totalitate, conversaţia se referise la evenimentele din ţara lor pe durata ultimilor ani, iar Jeryl se plictisise destul de repede. Un singur lucru o interesase, şi aproape că nici nu băgase în seamă altceva: minunatul colier din cristale colorate pe care Therodimus îl purtase în jurul gâtului. Nu-şi putea imagina ce anume era, ori cum fusese făurit, însă îl râvnea. Înainte de a adormi, se pomeni gândindu-se într-o doară, dar cu destulă seriozitate, la senzaţia pe care ar fi stârnit-o dacă ar fi revenit printre semenii ei cu o asemenea minunăţie sclipindu-i pe blană. Ar fi arătat mult mai frumos pe ea decât pe bătrânul Therodimus.

Imediat după revărsatul zorilor, Aretenon şi Therodimus apărură în faţa peşterii. Filozoful îşi abandonase podoabele pe care, în mod evident, le purtase doar pentru a-şi impresiona musafirii, iar cornul său revenise la normala nuanţă gălbuie. Jeryl credea că putea găsi o explicaţie în privinţa aceasta, fiindcă întâlnise fructe a căror zeamă putea pricinui asemenea modificări ale culorii.

Therodimus luă loc la gura grotei. Începu să vorbească fără nici o introducere, şi Eris bănui că era ceva ce spusese şi altor oaspeţi pe care-i avusese.

— Am ajuns aici, Eris, cam la cinci ani după ce am părăsit ţara. După cum ştii, dintotdeauna m-au interesat ţinuturile stranii, iar de la mithraneni auzisem unele zvonuri extrem de intrigante. Cum anume am pornit pe urma lor şi le-am descoperit sursa este o poveste lungă, lipsită de importanţă. Am traversat râul în amonte, într-o vară când debitul scăzuse mult.

Există un singur vad, ce poate fi folosit numai în anii cei mai secetoşi. Mai sus, râul se pierde în munţi şi nu cred că cineva îşi poate croi drum pe acolo. Prin urmare, tărâmul de aici constituie practic o insulă, fiind aproape complet izolat de teritoriul mithranean...

O insulă, dar nu una pustie. Locuitorii ei se numesc fileni şi deţin o cultură cu totul remarcabilă — complet diferită de a noastră. Aţi văzut deja unele din produsele lor.

După cum ştiţi, pe lumea noastră trăiesc multe rase diferite, o bună parte dintre ele deţinând un oarecare grad de inteligenţă. Totuşi, între noi şi toate celeilalte creaturi se cască o prăpastie imensă. Din câte ştim, noi suntem singurele fiinţe capabile de gândire abstractă şi de procese logice complexe.

Filenii sunt o rasă mult mai tânără, care reprezintă un nivel intermediar între noi şi animale. Ei trăiesc aici, pe această insulă destul de mare, de câteva mii de generaţii, totuşi viteza lor de dezvoltare a întrecut-o pe a noastră de foarte, foarte multe ori. Ei nu posedă şi nici nu înţeleg puterile noastre telepatice, dar deţin altceva, pentru care-i putem invidia: ceva care este responsabil pentru întreaga lor civilizaţie şi progresul ei incredibil de rapid.

Therodimus tăcu, apoi se ridică încet în picioare.

— Urmaţi-mă, zise el. Vă voi duce să-i vedeţi.

Îi conduse înapoi la grotele în care poposiseră în seara trecută, oprindu-se în dreptul intrării unde Jeryl auzise zbârnâitul ritmic şi ciudat. Acum, acesta răsuna puternic şi mai limpede, şi femela îl zări pe Eris tresărind, de parcă l-ar fi remarcat pentru întâia oară. După câteva clipe, Therodimus emise un fluierat ascuţit şi imediat bâzâitul se reduse, coborând octavă după octavă, până ce dispăru complet. Peste încă o clipă, ceva se apropie de ei din penumbra peşterii.

Era o creatură micuţă, atingând abia jumătate din înălţimea lor, şi nu ţopăia, ci umbla pe două membre articulate, extrem de subţiri şi fragile. Capul mare şi sferic era dominat de trei ochi imenşi, depărtaţi şi capabili de mişcări independente. Oricâtă bunăvoinţă ar fi avut, Jeryl n-o putea considera atrăgătoare.

Therodimus fluieră din nou şi creatura îşi ridică membrele anterioare spre ei.

— Priviţi cu atenţie, zise cu blândeţe filozoful, şi veţi descoperi răspunsul la multe din întrebările pe care vi le-aţi pus.

Pentru prima dată, Jeryl observă că membrele anterioare ale filenului nu se terminau prin copite sau printr-un alt accesoriu existent la animalele cunoscute ei, ci se divizau în cel puţin o duzină de tentacule subţiri, flexibile, şi două gheare încovoiate.

— Apropie-te, Jeryl, îi porunci Therodimus. Are ceva pentru tine.

Şovăind, Jeryl avansă. Văzu că trupul creaturii era brăzdat cu nişte fâşii din material închis la culoare, de care erau ataşate obiecte necunoscute. Filenul coborî un membru şi deschise un capac, dezvelind o cavitate în care sclipea ceva. Apoi, micuţele tentacule apucară minunatul colier de cristal şi, printr-o mişcare atât de rapidă şi abilă încât femela de-abia o sesiză, fiinţa se întinse şi i-l petrecu în jurul gâtului.

Therodimus acceptă cu indiferenţă zăpăceala şi recunoştinţa lui Jeryl, dar mintea sa bătrână şi vicleană era încântată. Acum, femela avea să-i fie aliată în orice ar fi plănuit. În schimb, sentimentele lui Eris nu puteau fi câştigate la fel de uşor, iar în această direcţie simpla logică nu ajungea. Fostul său elev se schimbase atât de mult, fusese atât de afectat de trecut, încât Therodimus nu avea garanţia succesului. Deţinea totuşi un plan ce ar fi putut transforma până şi aceste dificultăţi în avantaje.

Fluieră încă o dată şi filenul făcu un gest curios din membre, fluturându-le, după care dispăru în grotă. Peste o clipă, zumzetul straniu întrerupse iarăşi liniştea, dar Jeryl era prea încântată de cadoul căpătat pentru a mai fi curioasă.

— Vom străbate pădurea, spuse Therodimus, până la aşezarea cea mai apropiată — nu-i departe de aici. Filenii nu trăiesc ca noi, sub cerul liber. De fapt, ei se deosebesc de noi din aproape toate punctele de vedere. Mă tem chiar, adăugă el mohorât, că sunt mult mai bine înzestraţi şi că, într-o bună zi, ne vor depăşi ca inteligenţă. Dar mai întâi să vă spun ce am aflat despre ei, aşa încât să puteţi înţelege ce intenţionez să fac.

***

Evoluţia mintală a oricărei rase este condiţionată, ba chiar dominată de factori fizici pe care rasa îi consideră, aproape invariabil, ca făcând parte din ordinea firească a lucrurilor.

Sensibilitatea minunată a mâinilor filenilor le-a permis ca, prin încercări succesive, să descopere lucruri pentru care cealaltă specie inteligentă a planetei avusese nevoie de un timp de o mie de ori mai lung, ca să le afle prin pură deducţie. Chiar de la începutul istoriei lor, filenii inventaseră unelte simple. Cu ajutorul acestora, trecuseră la ţesut, olărit şi la folosirea focului. Când îi întâlnise Therodimus, ei inventaseră deja strungul şi roata olarului şi se aflau pe punctul de a intra în prima lor Epocă a Metalelor — cu toate implicaţiile respective.

Pe plan pur intelectual, progresul lor fusese mai puţin rapid. Erau inteligenţi şi dibaci, însă nu aveau înclinaţii spre gândirea abstractă, iar matematica lor era de-a dreptul empirică. Ştiau de exemplu că un triunghi cu laturile în proporţia trei-patru-cinci era dreptunghic, dar nu-şi imaginaseră că acesta nu reprezenta decât cazul particular al unei legi mult mai generale. Cunoaşterea lor era plină de asemenea hiatusuri pe care, în ciuda ajutorului oferit de Therodimus şi de numeroşii săi discipoli, nu lăsau impresia că ar fi dornici să le elimine prea repede.

Pe Therodimus îl venerau ca pe un zeu. Timp de două generaţii — rasa lor având o viaţă destul de scurtă — îl ascultaseră întrutotul, oferindu-i orice produse pe care şi le dorea şi executând, la sugestiile lui, noi unelte şi dispozitive. Parteneriatul se dovedise incredibil de fertil, de parcă ambele civilizaţii ar fi fost eliberate dintr-o încătuşare. Deosebita abilitate manuală şi uriaşele puteri intelectuale fuzionaseră într-o combinaţie roditoare, unică probabil în univers, iar progrese care în mod normal s-ar fi înregistrat într-o mie de ani fuseseră obţinute în mai puţin de un deceniu.

Aşa cum îi avertizase Aretenon, deşi Eris şi Jeryl văzură multe minuni, toate puteau fi înţelese odată ce-i urmăreau la lucru pe micuţii meşteşugari şi asistau la miracolul prin care mâinile lor modelau materiile prime în forme plăcute sau utile. Până şi orăşelele filene şi fermele primitive îşi pierdură în curând aerul de miracol, încadrându-se în ordinea acceptată a lucrurilor.

Therodimus îi lăsă să circule pretutindeni şi să privească toate aspectele acelei sofisticate societăţi a epocii de piatră. Fiindcă nu mai cunoscuseră ceva similar, nu li se părea deloc absurdă imaginea unui olar filen — care abia dacă putea

număra până la zece -plăsmuind o serie de suprafeţe algebrice complexe, sub îndrumarea unui tânăr matematician mithranean. Precum întreaga sa rasă, Eris deţinea puteri extraordinare de vizualizare mintală, dar abia acum pricepu cât de simplă ar fi devenit geometria dacă ar fi putut cu adevărat vedea formele respective. De aici (deşi el nu putea să prevadă acest lucru) avea să se dezvolte într-o bună zi ideea unui limbaj scris.

Jeryl era de-a dreptul fascinată de spectacolul micuţelor filene ţesând pe războaiele lor primitive. Putea sta ore întregi să urmărească suveicile care parcă zburau prin aer, dorindu-şi din tot sufletul să le poată utiliza şi ea. Odată ce vedeai cum se procedează, părea atât de simplu şi de clar... şi totuşi imposibil de realizat pentru membrele stângace, inutile, ale celor din neamul ei.

Ajunseseră să-i îndrăgească pe fileni, care păreau doritori să le facă plăcere şi dovedeau o mândrie patetică faţă de talentele lor manuale. În acest decor nou şi neaşteptat, întâlnind zilnic alte minunăţii, se părea că unele dintre cicatricile lăsate de Război în mintea lui Eris se ştergeau treptat. Jeryl ştia totuşi că rămăseseră multe ce trebuiau vindecate. Uneori, înainte ca acesta să le poată ascunde, femela îi descoperea răni sângerânde în adâncurile minţii şi se temea că multe din ele — precum ciotul rupt al cornului — n-aveau să se închidă niciodată. Eris urâse Războiul, iar felul în care acesta se încheiase continua să-l apese. În plus, şi Jeryl o ştia, trăia permanent cu teama reizbucnirii conflictului.

Ea discută problemele acestea cu Therodimus, la care acum ţinea foarte mult. Tot nu pricepea pe de-a întregul de ce anume îi adusese aici, sau ce intenţionau filozoful şi discipolii săi să facă. Therodimus nu se grăbea să-şi explice acţiunile, întrucât dorea ca Eris şi Jeryl să ajungă la propriile concluzii cât mai târziu posibil. La cinci zile după sosirea lor, îi chemă în grota în care locuia.

— Aţi văzut deja, începu el, majoritatea lucrurilor pe care am dorit să vi le arătăm. Ştiţi ce pot face filenii şi poate că v-aţi gândit la faptul că traiul nostru va avea foarte mult de câştigat atunci când vom putea utiliza produsele fabricate de ei. Acesta a fost primul meu gând când am sosit aici...

A fost o idee clară şi destul de naivă, însă ea a dus la o alta, măreaţă. Pe măsură ce am ajuns să-i cunosc pe fileni şi am aflat

cât de rapid au progresat minţile lor într-un interval atât de scurt, mi-am dat seama de handicapul teribil şi permanent cu care s-a născut şi s-a dezvoltat propria noastră rasă. Am început să mă întreb cât de departe ne-am fi găsit noi, dacă am fi deţinut controlul pe care-l au filenii asupra lumii fizice. Nu este o întrebare pur speculativă, şi nici nu mă refer numai la talentul de a produce lucruri minunate, aşa cum e colierul tău, Jeryl, ci este vorba de ceva mult mai profund. Ceva care reprezintă diferenţa dintre ignoranţă şi cunoaştere, dintre slăbiciune şi putere.

Noi ne-am dezvoltat minţile, atâta doar, atingând un punct dincolo de care nu mai putem progresa. După cum v-a spus Aretenon, acum ne confruntăm cu un pericol ce ameninţă întreaga noastră rasă. Ne găsim în umbra armei împotriva căreia nu există apărare.

Soluţia se află, literal vorbind, în mâinile filenilor. Trebuie să utilizăm talentele lor pentru a ne remodela lumea, înlăturând astfel motivele tuturor conflictelor. Trebuie să ne întoarcem la începuturi şi să reaşezăm bazele culturii noastre. Nu va fi însă doar a noastră, fiindcă o vom împărţi cu filenii. Ei vor reprezenta mâinile, iar noi — creierele. Am mers până acolo încât mi-am imaginat lumea ce va fi peste epoci, când până şi minunăţiile pe care le vedeţi în jur vor fi considerate simple jucării pentru copii! Totuşi, filozofii sunt puţini, iar eu am nevoie de argumente mai substanţiale decât visele. Cred că s-ar putea să fi găsit argumentul final, deşi deocamdată nu pot fi sigur.

Ţi-am cerut să vii aici, Eris, pe de o parte fiindcă doream să reînnoiesc vechea noastră prietenie, şi pe de alta, pentru că acum cuvântul tău va avea o influenţă mult mai mare decât al meu. Eşti un erou al poporului, iar mithranenii te vor asculta şi ei. Vreau să te întorci acasă, luând cu tine câţiva fileni şi produsele lor. Arată-le celor de-o seamă cu tine şi cere-le să-i trimită pe tineri aici, pentru a ne ajuta prin munca lor.

Urmă o pauză în care Jeryl nu putu detecta nimic din gândurile lui Eris, apoi acesta răspunse şovăitor:

— Tot nu pricep... Obiectele produse de fileni sunt foarte frumoase, iar unele ne pot fi chiar de folos. Cum crezi însă că ne-ar putea transforma atât de profund, aşa cum îţi imaginezi tu?

Therodimus oftă. Eris nu putea privi dincolo de prezent, în viitorul încă nedefinit. Tânărul nu întrezărise, aidoma filozofului, perspectivele ce stăteau pitite în spatele mâinilor iscusite şi ale uneltelor filenilor: primele contururi vagi ale Maşinii. Poate că n-avea să înţeleagă niciodată. Totuşi, existau şanse de a fi convins.

Fără să-şi dezvăluie aceste gânduri, Therodimus vorbi din nou:

— Deşi unele obiecte nu sunt decât jucărioare, ele pot fi mult mai puternice decât bănuieşti. Ştiu că Jeryl n-ar fi dispusă să se despartă de ale ei... dar poate că voi reuşi să găsesc unul care să te convingă.

Eris părea în continuare sceptic şi femela îşi dădu seama că se găsea într-una din stările sale negativiste.

— Mă îndoiesc foarte mult, replică acesta.

— Măcar pot încerca.

Therodimus fluieră şi un filen apăru în fugă. Urmă o conversaţie scurtă.

— Vrei să mă urmezi, Eris? O să dureze puţin...

La solicitarea sa, ceilalţi rămaseră pe loc. Filozoful şi fostul lui elev părăsiră peştera cea mare şi se îndreptară către şirul de grote mici, folosite de fileni pentru diversele lor îndeletniciri.

Zbârnâitul răsuna puternic în urechile lui Eris, dar pentru moment el nu văzu ce anume îl producea, lumina primitivelor opaiţe cu seu fiind prea slabă pentru ochii săi. Apoi distinse un filen aplecat deasupra unei mese din lemn pe care ceva se rotea rapid, acţionat de o curea mişcată prin intermediul unei pedale, de altă creatură micuţă. Eris îi văzuse pe olari întrebuinţând un dispozitiv similar, dar acesta era diferit. Modela lemnul, nu lutul, iar degetele olarului fuseseră înlocuite de o lamă metalică ascuţită de sub care se desprindeau fâşii lungi şi subţiri, curbându-se în spirale fascinante. Cu ochii lor uriaşi, filenii, care detestau lumina puternică a sorilor, vedeau perfect în semiîntuneric, dar Eris avu nevoie de mai multe clipe pentru a-şi da seama ce anume se petrecea. Apoi, brusc, pricepu.

***

— Aretenon, vorbi Jeryl după plecarea celor doi, de ce fac filenii toate obiectele astea pentru noi? N-ar putea să se ocupe doar de ceea ce le place lor?

Întrebarea, se gândi Aretenon, era tipică pentru Jeryl, dar n-ar fi fost niciodată pusă de Eris.

— Ei vor face orice le va cere Therodimus, îi răspunse, dar chiar şi lăsând deoparte treaba asta, noi le putem oferi foarte multe lucruri. Când ne concentram minţile asupra problemelor lor, vedeam cum pot fi rezolvate în moduri la care ei nu s-ar fi gândit niciodată. Sunt foarte doritori să înveţe, şi probabil că am contribuit deja la avansarea culturii lor cu sute de generaţii. În plus, ei sunt foarte fragili din punct de vedere fizic. Deşi nu posedăm dexteritatea lor, puterea noastră face posibilă îndeplinirea unor sarcini pe care ei nu le-ar fi reuşit nicicând.

Hoinărind, cei doi ajunseră la marginea râului şi rămaseră locului o vreme, privind apele leneşe ce se îndreptau către ocean. Apoi, Jeryl dădu să pornească spre amonte, dar Aretenon o opri.

— Therodimus nu vrea să mergem într-acolo, cel puţin deocamdată, explică el. Este alt secret al lui. Nu-i place să-şi dezvăluie planurile decât după ce le-a finalizat.

Uşor jignită în amorul propriu, dar extrem de curioasă, Jeryl se întoarse din drum, ascultătoare. Mai târziu, însă, de îndată ce avea să se asigure că nu era nimeni prin preajmă, intenţiona să se ducă acolo.

Era foarte tihnit aici, sub razele calde ale sorilor, printre copacii care reţineau căldura în jurul lor. Jeryl aproape că-şi învinsese teama de păduri, deşi ştia că n-avea să fie niciodată cu adevărat fericită în astfel de locuri.

Aretenon părea cufundat în sine şi Jeryl înţelese că dorea să-i spună ceva şi îşi sistematiza ideile. Brusc, el porni să vorbească, cu acea libertate posibilă doar între două fiinţe care se plac reciproc, dar nu sunt ataşate prin legături emoţionale.

— Este foarte greu, începu el, să întorci spatele muncii tale de o viaţă. Cândva, nutrisem speranţa că noile forţe măreţe pe care le descoperisem puteau fi utilizate în deplină siguranţă, însă acum ştiu că aşa ceva este imposibil, cel puţin pentru mult timp de acum încolo. Therodimus are dreptate: nu mai putem progresa bizuindu-ne doar pe puterea minţii. Cultura noastră a fost, din nefericire, unilaterală, deşi vina nu ne aparţine. Nu

putem soluţiona problema fundamentală a păcii şi războiului fără a stăpâni lumea materială aşa cum o fac filenii... şi tocmai acest lucru sperăm să împrumutăm de la ei.

Poate că minţile noastre vor cunoaşte şi alte aventuri măreţe, care să ne facă să uităm ceea ce va trebui să abandonăm. În sfârşit, vom putea să învăţăm ceva de la Natură. Care este diferenţa dintre foc şi apă, dintre lemn şi piatră? Ce sunt sorii şi ce reprezintă milioanele de luminiţe slabe pe care le vedem pe cer atunci când au apus ambii sori? Poate că răspunsurile la toate aceste întrebări se găsesc la capătul noului drum pe care trebuie să pornim.

Făcu o pauză, apoi continuă:

— Noi cunoştinţe... În domenii la care nici n-am visat până acum... Ar fi posibil ca ele să ne îndepărteze de primejdiile pe care le-am întâlnit; în mod sigur, nimic din ceea ce putem învăţa de la Natură nu va reprezenta o ameninţare la fel de mare ca pericolul pe care l-am descoperit în propriile noastre minţi.

Debitul gândurilor lui Aretenon se întrerupse pe neaşteptate. După o clipă, el adăugă:

— Cred că Eris doreşte să te vadă.

Jeryl se întrebă de ce Eris nu o contactase direct; se întrebă, de asemenea, care putea fi explicaţia nuanţei de amuzament — sau fusese altceva? — din mintea lui Aretenon.

Se apropiară de peşteri, fără să zărească nici urmă de Eris. Totuşi el îi aştepta şi apăru ţopăind, înainte ca ei să fi ajuns lângă intrare. Imediat, însă, Jeryl scoase un ţipăt fără să vrea, şi se retrase un pas sau doi.

Eris redevenise întreg. Ciotul neregulat dispăruse de pe fruntea lui, fiind înlocuit de un corn nou, strălucitor, cu nimic mai prejos decât cel pe care-l pierduse.

Într-un salut întârziat, Eris îşi atinse cornul de cel al lui Aretenon. După aceea, dispăru în pădure, efectuând salturi uriaşe de fericire, dar nu înainte ca mintea lui s-o fi întâlnit pe cea a lui Jeryl aşa cum rareori o mai făcuse după Război.

— Lasă-l să se ducă, vorbi încetişor Therodimus. Cred că preferă să fie singur. Când se va întoarce, este posibil să-l găseşti... schimbat. Filenii sunt pricepuţi, nu-i aşa? Acum poate că Eris le va aprecia mai mult "jucărioarele".

***

— Ştiu că sunt nerăbdător, încuviinţă Therodimus, dar am îmbătrânit şi doresc să văd transformările începând în decursul vieţii mele. Am pornit în atâtea direcţii întrucât nutresc speranţa că măcar unele planuri vor izbândi. Acesta, însă, este cel în care cred cu cea mai mare tărie.

Pentru o clipă, bătrânul rămase pierdut în propriile-i gânduri. Nici măcar unul dintr-o sută de membri ai rasei sale nu-i putea împărtăşi visul pe de-a întregul. Până şi Eris, deşi credea acum în el, o făcea cu inima, iar nu cu mintea. Poate doar Aretenon — sclipitorul şi subtilul Aretenon, cel ce dorea cu atâta disperare să neutralizeze puterile pe care le eliberase în lume — ar fi putut să întrevadă realitatea. Mintea lui era însă cea mai impenetrabilă dintre toate, cu excepţia cazurilor când dorea contrariul.

— Ştii la fel de bine ca şi mine, continuă Therodimus, în vreme ce mergeau în susul râului, că războaiele noastre au o singură cauză: hrana. Noi şi mithranenii suntem prinşi în capcana acestui continent, cu resursele lui limitate, pe care nu le putem spori sub nici o formă. În permanenţă, viitorul nostru e umbrit de spectrul foametei şi, în ciuda inteligenţei cu care ne fălim, n-am putut găsi nici o soluţie. Ah, da, am râcâit cu copitele nişte şanţuri de irigaţii, dar cât de neînsemnat a fost rezultatul strădaniilor noastre!

Filenii au descoperit cum să cultive recolte care sporesc de multe ori fertilitatea solului. Cred că şi noi putem face acest lucru -după ce le vom adopta uneltele pentru propria noastră folosinţă. Aceasta este prima şi cea mai importantă dintre sarcinile care ne aşteaptă, totuşi nu cea asupra căreia m-am oprit eu. Soluţia finală a problemei noastre, Eris, trebuie să fie descoperirea unor ţinuturi noi, virgine, unde să putem migra.

Surâse, observând uluirea întipărită pe chipul fostului său elev.

— Nu, te rog să nu crezi că am înnebunit! Sunt absolut sigur că astfel de ţinuturi există. Odată, am stat pe ţărmul oceanului şi am privit un stol uriaş de păsări apropiindu-se de peste ape. De asemenea, le-am văzut zburând şi în direcţia opusă, cu atâta siguranţă încât m-au convins că se îndreptau spre altă ţară. Şi le-am urmat cu gândurile mele.

— Chiar dacă ipoteza ar fi corectă, aşa după cum pare, comentă Eris, la ce ne poate folosi? — Şi tânărul gesticulă spre râul care curgea în apropiere. — Ne înecăm în apă şi nu poţi construi o frânghie care să ne susţină...

Gândurile i se pierdură brusc într-un haos de idei amestecate.

Filozoful zâmbi.

— Aşadar, ai ghicit ce vreau să fac. Ei bine, acum poţi vedea dacă ai dreptate.

Ajunseseră pe o porţiune netedă a malului, unde un grup de fileni trebăluiau de zor, sub conducerea câtorva asistenţi ai lui Therodimus. Lângă marginea apei, zăcea un obiect ciudat, făcut din mai multe trunchiuri de copaci legate laolaltă prin frânghii.

Priviră fascinaţi cum agitaţia lucrătorilor atinse un punct culminant. După o serie de opinteli pentru tras şi împins, pluta coborî greoi în apă, cu o plescăitură puternică. De-abia se oprise jerba de picături, că un tânăr mithranean sări pe plută şi porni să danseze bucuros pe buştenii care acum încordau parâmele, arzând parcă de nerăbdare să se desprindă de mal şi să urmeze cursul râului până la ocean. După o clipă, veniră şi alţii alături de tânăr, veselindu-se pentru că stăpâneau un nou element. Neputând sări atât de departe, micuţii fileni rămaseră pe mal, privind răbdători sărbătorirea.

Extazul general nu putea trece neobservat, deşi probabil că puţini dintre cei prezenţi îşi dădeau seama că se aflau într-un punct de cotitură al istoriei. Numai Therodimus păstra o mică distanţă faţă de ceilalţi, pierdut în gândurile sale. Ştia că pluta aceea primitivă nu constituia decât un început. Trebuia testată pe râu, apoi pe lângă ţărmurile oceanului. Munca urma să dureze ani buni şi, mai mult ca sigur, el nu avea să-i vadă niciodată pe primii exploratori revenind de pe acele tărâmuri fabuloase, a căror existenţă nu reprezenta deocamdată decât o simplă bănuială. Alţii însă aveau să termine ceea ce fusese început.

Mult deasupra lor, un stol de păsări trecea peste pădure. Therodimus le privi îndepărtându-se, invidiindu-le pentru libertatea de a se deplasa, după dorinţă, peste uscat şi peste ocean. El începuse cucerirea apei pentru neamul său, dar

posibilitatea ca şi cerul să le aparţină într-o bună zi depăşea până şi neobosita-i imaginaţie.

***

Când Eris îşi luă rămas-bun de la Therodimus, Aretenon, Jeryl şi restul expediţiei traversaseră deja râul. De data aceasta, o făcuseră fără ca o singură picătură de apă să le atingă trupurile, deoarece pluta coborâse în aval şi îndeplinea rolul de bac. Se începuse deja construcţia unui model nou şi mult îmbunătăţit, fiind dureros de evident faptul că prototipul nu era capabil să înfrunte oceanul. Aceste dificultăţi iniţiale urmau să fie rezolvate fără greutate de proiectanţi, care, deşi siliţi să lucreze cu unelte din epoca de piatră, puteau efectua cu uşurinţă calculele matematice ale metacentrelor, flotabilităţii şi hidrodinamicii avansate.

— Misiunea ta nu va fi una uşoară, deoarece nu vei putea arăta tot ceea ce ai văzut aici, spuse Therodimus. Pentru început, trebuie să te mulţumeşti cu plantarea seminţei, cu trezirea interesului şi a curiozităţii, mai cu seamă în rândul celor tineri, care vor veni aici ca să înveţe mai multe. Poate că vei avea de înfruntat rezistenţa semenilor noştri, eu mă aştept la aşa ceva... Dar de fiecare dată când vei reveni aici, îţi vom putea arăta lucruri noi, care să-ţi întărească argumentele.

Îşi atinseră coarnele, apoi Eris plecă, ducând cu el ştiinţa ce avea să transforme lumea — la început lent, după care tot mai repede. Odată cu dispariţia barierelor, după ce mithranenii şi athelenii aveau să capete unelte simple pe care le puteau prinde cu membrele superioare, utilizându-le ei înşişi, progresul urma să fie rapid. Deocamdată, însă, trebuiau să se bizuie pe fileni în toate privinţele, iar aceştia erau foarte puţini.

Therodimus era mulţumit. Un singur lucru îl dezamăgea: sperase că Eris, dintotdeauna favoritul lui, avea să-i fie succesor. Eris, care revenea acum în sânul poporului său, nu mai era obsedat de propria-i persoană, şi nici mohorât, fiindcă avea o misiune şi o speranţă de viitor. Îi lipsea însă viziunea pătrunzătoare pe termen lung, necesară aici; în schimb, Aretenon trebuia să continue ceea ce începuse filozoful. Era inevitabil, cu toate că deocamdată nu avea rost să se gândească la asemenea probleme. Therodimus era foarte

bătrân, totuşi ştia că urma să se mai întâlnească de multe ori cu Eris aici, lângă râul ce-i delimita tărâmul.

***

Bacul dispăruse acum, dar, cu toate că ştia la ce să se aştepte, Eris se opri uluit înaintea uriaşului pod ce se legăna uşor în vânt. Execuţia nu respecta întocmai proiectul — construcţia suspendată implicase o mulţime de calcule matematice — totuşi constituia prima operă inginerească importantă din istorie. Construit exclusiv din lemn şi frânghii, acest pod prefigura forma giganţilor metalici care aveau să urmeze.

Eris se opri la mijlocul lui. Zărea fumul înălţându-se dinspre şantierele navale de pe ţărmul oceanului şi i se părea că poate distinge şi catargele unora dintre ambarcaţiunile noi, destinate comerţului de coastă. Era greu de crezut că pentru a traversa întâia oară râul fusese tras peste o funie ce se legăna.

Aretenon îi aştepta pe celălalt mal. Se mişca destul de încet acum, însă ochii continuau să-i sclipească de inteligenţă alertă. Îl întâmpină călduros pe Eris.

— Mă bucur că ai putut veni. Ai făcut-o la timp.

Eris ştia că asta putea însemna un singur lucru.

— S-au întors navele?

— Aproape — acum o oră au fost reperate la orizont. Trebuie să ajungă dintr-o clipă în alta şi atunci vom afla în sfârşit adevărul, după atâţia ani. Păcat că...

Gândurile i se destrămară, însă Eris le putea continua. Ajunseseră lângă marea piramidă de pietre sub care zăcea Therodimus.

Therodimus, a cărui minte se afla înapoia tuturor lucrurilor pe care le zăreau în jur, dar care nu mai trăise pentru a şti dacă visul lui cel mai drag fusese adevărat ori nu.

Dinspre ocean se apropia furtuna şi ei se grăbiră pe drumul cel nou, care urma albia râului. Bărci micuţe, având un model pe care Eris nu-l mai văzuse până atunci, treceau la răstimpuri pe lângă ei, încărcate cu atheleni sau mithraneni şi manevrate cu ajutorul unor lopeţi din lemn legate de membrele anterioare. Întotdeauna, Eris se bucura să vadă asemenea noi izbânzi, asemenea noi eliberări ale poporului său de lanţurile străvechi.

Pe de altă parte, toţi aceştia îi aminteau de nişte copii, lăsaţi liberi pe neaşteptate într-o minunată lume nouă, plină de lucruri excitante şi interesante ce trebuiau făcute, indiferent dacă ar fi putut sau nu să fie utile. Orice lucru care promitea să transforme rasa lui în marinari mai buni era mai mult decât util. În ultimul deceniu, Eris descoperise că uneori pura inteligenţă nu era îndeajuns; existau aptitudini ce nu puteau fi dobândite, indiferent de eforturile mintale depuse. Deşi poporul său îşi învinsese în principiu teama de apă, continua să rămână destul de incompetent pe ocean, şi de aceea filenii deveniseră primii navigatori ai planetei.

Jeryl privi nervoasă în jur când primele tunete se rostogoliră dinspre ocean. Purta şi acum colierul dăruit de Therodimus cu atâta timp în urmă — nu mai era însă singura ei podoabă.

— Sper că navele nu vor păţi nimic, spuse ea alarmată.

— Vântul nu este foarte puternic, iar ele au înfruntat şi furtuni mai cumplite, o linişti Aretenon, după care îi pofti în grota lui. Eris şi Jeryl priviră în jur cu interes vădit, dornici să admire noile minunăţii realizate de fileni pe durata absenţei lor; dacă însă acestea existau, fuseseră ascunse, ca de obicei, până ce Aretenon avea să fie pregătit să le arate. Încerca o satisfacţie de-a dreptul copilărească atunci când se ivea ocazia să facă asemenea mici surprize.

Întâlnirea lor degaja un aer de indiferenţă, care ar fi nedumerit un observator din exterior. Pe când Eris vorbea despre toate schimbările petrecute în restul continentului, despre succesul noilor aşezări filene şi despre răspândirea treptată a agriculturii în rândurile conaţionalilor săi, Aretenon îl asculta doar pe jumătate atent. Gândurile lui şi gândurile prietenilor săi erau îndreptate spre ocean, întâmpinând corăbiile ce puteau aduce veştile cele mai importante primite vreodată de rasa lor.

După ce Eris îşi încheie raportul, Aretenon se ridică şi porni să se deplaseze agitat prin încăpere.

— Te-ai descurcat mai bine decât am fi îndrăznit să sperăm la început. Cel puţin de o generaţie n-a mai existat nici un război, iar pentru prima dată în istorie, rezervele noastre de hrană depăşesc necesarul de consum, graţie noilor tehnici agricole.

Aretenon privi mobilierul odăii, reamintindu-şi cu un efort faptul că, în tinereţea lui, aproape tot ceea ce vedea acum i-ar fi părut imposibil sau chiar lipsit de sens. Pe atunci, nu existau nici cele mai simple unelte, cel puţin în cadrul noţiunilor vehiculate de rasa lor. Acum aveau corăbii, poduri şi case... iar acestea nu reprezentau decât începutul.

— Sunt foarte mulţumit, reluă el. Aşa cum am plănuit, am deviat întregul curs al istoriei noastre, îndepărtându-l de primejdiile care ne aşteptau. În curând, puterile care au făcut posibilă Nebunia vor fi uitate — doar câţiva dintre noi le mai cunosc existenţa. Le vom duce secretul în mormânt. Poate atunci când urmaşii noştri le vor redescoperi, ei vor fi îndeajuns de înţelepţi pentru a le folosi corespunzător. Noi, însă, am găsit atâtea minunăţii necunoscute încât s-ar putea să treacă o mie de generaţii până ce ne vom concentra din nou atenţia asupra profunzimilor minţii, pentru a jongla cu forţele încătuşate acolo.

Gura peşterii fu luminată de licărirea bruscă a unui fulger. Furtuna se apropia, deşi se găsea deocamdată la câţiva kilometri depărtare. Ploaia pornise să cadă în picături mari, furioase, din cerul plumburiu.

— Cât aşteptăm corăbiile, vorbi din nou Aretenon, luându-i prin surprindere, haideţi să mergem în următoarea peşteră ca să vedeţi câteva din noutăţile realizate de la ultima voastră vizită.

Era o colecţie bizară. Una lângă alta, pe acelaşi banc de lucru, se aflau unelte şi invenţii care, în alte societăţi, aparţinuseră unor milenii diferite. Epoca Pietrei fusese depăşită; apăruseră bronzul şi fierul, iar primele instrumente ştiinţifice rudimentare fuseseră deja construite, pentru experimente care lărgeau frontierele cunoaşterii. O retortă primitivă vorbea despre începuturile chimiei, iar lângă ea stăteau primele lentile văzute pe această planetă, aşteptând să dezvăluie nebănuitele universuri ale micro- şi macroinfinitului.

Furtuna se abătu asupra lor în vreme ce Aretenon se apropia de sfârşitul explicaţiilor sale referitoare la noile minunăţii. La răstimpuri, privea nervos către gura peşterii, parcă aşteptând un mesager din port, însă nu-i tulbură nimeni, cu excepţia ocazionalelor salve de tunete.

— V-am arătat ceea ce era important, încheie el, şi totuşi mai există ceva care s-ar putea să vă atragă atenţia, cât mai

aşteptăm. După cum v-am spus, am trimis expediţii peste tot, pentru a colecta şi clasifica un număr cât mai mare de roci, în speranţa găsirii unor minerale utile. Una din expediţii s-a întors cu asta...

Stinse luminile şi grota se cufundă în beznă absolută.

— Ochii voştri vor avea nevoie de un răstimp pentru acomodare, îi preveni Aretenon. Uitaţi-vă acolo, în colţul acela...

Eris miji ochii în întuneric. La început, nu putu distinge nimic; apoi, treptat, deveni vizibilă o lumină albăstruie, pâlpâitoare. Era atât de slabă şi difuză încât nu-şi putea focaliza privirea asupra ei şi, instinctiv, păşi înainte.

— Nu m-aş apropia prea mult, îl sfătui Aretenon. Pare un mineral absolut obişnuit, dar filenii care l-au găsit şi l-au adus aici au căpătat nişte arsuri foarte ciudate după ce l-au manevrat. Cu toate acestea, este rece la pipăit. Într-o bună zi, îi vom afla secretul, deşi nu cred că-i ceva prea important.

O uriaşă perdea de fulgere despică bolta şi pentru o clipă, strălucirea lor reflectată ilumină peştera, proiectând umbre stranii pe pereţi. În acelaşi moment, un filen apăru clătinându-se în prag şi strigă ceva cu glasul său subţire, piţigăiat. Aretenon scoase un răcnet asurzitor de triumf, aşa cum ar fi procedat unul dintre strămoşii săi, pe un străvechi câmp de luptă, apoi gândurile sale năvăliră în mintea lui Eris.

— Pământ! Au descoperit pământ! Un întreg continent ne aşteaptă!

Eris simţi sentimentul victoriei urcând prin el aidoma apei ce ţâşneşte dintr-un izvor. Înaintea lor, în viitor, se distingea limpede drumul nou şi glorios pe care aveau să păşească copiii lor, stăpânind întreaga lume, cu toate secretele ei. Viziunea lui Therodimus deveni în sfârşit clară şi scânteietoare în faţa ochilor săi.

Căută mintea lui Jeryl, pentru ca şi ea să-i poată împărtăşi bucuria... şi descoperi că-i era închisă. Aplecându-se către ea prin întuneric, îşi dădu seama că femeia rămăsese privind în adâncurile grotei, de parcă n-ar fi auzit vestea cea minunată, şi nu şi-ar fi putut desprinde ochii de la luminiţa enigmatică.

Din noapte, se auzi mugetul tunetului întârziat, gonind peste cer. Eris o simţi pe Jeryl tremurând şi-i trimise gânduri de alinare.

— Nu lăsa ca tunetul să te înspăimânte. De ce te mai temi acum?

— Nu ştiu. Mi-e frică... dar nu de tunet. Ah, Eris, am reuşit ceva minunat şi-mi pare rău că Therodimus nu este şi el aici, să vadă. Totuşi, unde ne va duce în cele din urmă... acest nou drum al nostru?

Cuvintele rostite cândva de Aretenon se desprinseseră din negurile trecutului, obsedând-o. Îşi aminti plimbarea lor de pe malul râului, demult, când el îi vorbise despre speranţele sale şi spusese: "În mod sigur, nimic din cele ce putem învăţa de la Natură nu va reprezenta o ameninţare la fel de mare ca pericolul pe care l-am descoperit în propriile noastre minţi". Acum, vorbele acelea păreau că râd batjocoritor, aruncând o umbră peste viitorul de aur — dar pentru care motiv, ea nu putea spune.

Singur, poate, dintre toate rasele universului, neamul ei ajunsese la o a doua răspântie... fără să fi trecut vreodată de prima. Acum, trebuiau să meargă pe drumul pe care-l ocoliseră şi să înfrunte provocarea ce-i aştepta la capăt, provocare de care, de data aceasta, nu mai puteau scăpa.

În beznă, lucirea slabă a atomilor muribunzi ardea neabătută, în piatră. Aceasta urma să ardă în acelaşi loc, aproape cu aceeaşi putere, şi când Jeryl şi Eris aveau să fie colb vechi de secole. Iar licărul său urma să pălească doar cu puţin, până sosea ziua în care civilizaţia construită de ei avea să-i descifreze tainele.
